

Julie James AC/AM
Y Gweinidog Tai a Llywodraeth Leol
Minister for Housing and Local Government

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Mick Antoniwi, AC
Cadeirydd
Y Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad
Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Tŷ Hywel
Bae Caerdydd
CF99 1NA

23 Mawrth 2020

Annwyl Mick

Bil Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru)

Hoffwn ddiolch i'r Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad am y gwaith craffu y maent wedi'i wneud ar y Bil Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) yn ystod Cyfnod 1 ac am yr adroddiad a gyhoeddwyd ar 13 Mawrth 2020.

Rwyf wedi nodi ymatebion i argymhellion y Pwyllgor yn Atodiad A. Nid yw wedi bod yn bosibl imi dderbyn holl argymhellion y Pwyllgor yn llawn. Fodd bynnag, rwyf wedi rhoi'r egwyddorion a'r rhesymeg sy'n sail iddynt ar waith cyn belled ag y bo modd.

Rwy'n gobeithio y bydd y llythyr hwn yn ddefnyddiol wrth nodi ymatebion i Adroddiad y Pwyllgor. Byddaf hefyd yn ysgrifennu at Gadeiryddion y Pwyllgor Cydraddoldeb, Llywodraeth Leol a Chymunedau a'r Pwyllgor Cyllid mewn perthynas â'u Hadroddiadau Cyfnod 1 a byddaf yn anfon copi o'r llythyrau at Gadeiryddion y tri Phwyllgor.

Rwy'n edrych ymlaen at barhau i weithio gyda'r Aelodau wrth i'r Bil fynd drwy broses y Cynulliad.

Julie James AC/AM
Y Gweinidog Tai a Llywodraeth Leol
Minister for Housing and Local Government

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1NA

Gohebiaeth.Julie.James@llyw.cymru
Correspondence.Julie.James@gov.Wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Atodiad A: Ymateb i Gasgliadau ac Argymhellion Adroddiad Cyfnod 1 y Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad

Argymhelliad 1. Dylai'r Gweinidog gyflwyno gwelliant i'r Bil i gymhwyso'r weithdrefn negyddol wrth wneud rheoliadau o dan baragraffau 9 a 10 o Atodlen 1.

Nid wyf yn derbyn yr argymhelliad hwn. Mae Atodiad 1 yn nodi'n fanwl y broses ar gyfer cynnal adolygiadau cychwynnol o drefniadau etholiadol gan y Comisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol ('y Comisiwn'). Mae'r broses a nodir yn y Bil yn gwneud darpariaeth ar gyfer cynnal ymgynghoriad lleol cynhwysfawr ac mae'n gwbl agored a thryloyw. Mae hyn yn gyson â phob adolygiad o drefniadau etholiadol prif gynghorau a gynhelir gan y Comisiwn. Gan mai rheoliadau lleol yw'r rhain, nid ydynt yn ddarostyngedig i weithdrefn yn y Senedd. Mae'n debygol iawn y bydd yr adolygiadau cychwynnol yn cael eu cynnal o fewn terfynau amser tynn iawn er mwyn bodloni dyddiadau arfaethedig yr etholiadau.

Petai Gweinidogion Cymru yn gwneud rheoliadau o dan baragraff 9(1)(b) neu 10(2) o Atodlen 1, mae paragraff 12 o'r Atodlen yn darparu bod rhaid i'r Comisiwn gynnal adolygiad newydd o'r trefniadau etholiadol, yn unol â'r broses safonol a nodir yn adran 29(1) o Ddeddf Llywodraeth Leol (Democratiaeth) (Cymru) 2013, cyn gynted â phosibl ar ôl yr etholiadau cyffredin cyntaf ac, yn unrhyw achos, cyn yr etholiadau cyffredin nesaf.

Argymhelliad 2. Dylai'r Gweinidog gyflwyno gwelliant i adran 18 o'r Bil, fel bod rheoliadau i ddarparu ar gyfer cronfa ddata o wybodaeth cofrestru etholiadol yn ddarostyngedig i weithdrefn uwch-gadarnhaol yn y lle cyntaf, a'r weithdrefn gadarnhaol yn dilyn hynny.

Nid wyf yn derbyn yr argymhelliad hwn. Mae *Llawlyfr Deddfwriaeth ar Filiau'r Cynulliad* Llywodraeth Cymru yn nodi na ddylid ond defnyddio gweithdrefn 'uwchgadarnhaol' mewn 'achosion eithriadol'. Nid wyf yn ystyried bod yr achos hwn yn 'eithriadol'.

Argymhelliad 3. Dylai'r Gweinidog gyflwyno gwelliant i'r Bil i gymhwyso'r weithdrefn gadarnhaol i wneud gorchymyn o dan adran 10(1B) o Ddeddf Cynrychiolaeth y Bobl 2000 (fel y'i mewnosodwyd gan adran 26(1) o'r Bil).

Nid wyf yn derbyn yr argymhelliad hwn. Dim ond o dan amgylchiadau pan fo Gweinidogion Cymru yn teimlo y byddai cynnal peilot etholiadol o fudd penodol i etholwyr ond nad yw unrhyw brif gyngor yn fodlon gwneud hynny y bydd unrhyw Orchymyn a wneir o dan y pŵer hwn yn cael ei gymhwyso. Byddai cyfyngiad amser ar y Gorchymyn. Byddai hefyd yn lleol o ran ei natur ac yn berthnasol i nifer bach o brif gynghorau ar y mwyaf. Byddai hyn yn cael ei ddilyn gan werthusiad statudol a gynhelir gan y Comisiwn Etholiadol, gydag unrhyw newidiadau tymor hir sy'n deillio o beilot o'r fath yn ddarostyngedig i graffu llawn gan y Senedd.

Rwy'n ystyried y byddai gwneud Gorchymyn o'r natur hwn yn ddarostyngedig i'r weithdrefn gadarnhaol yn anghymesur.

Argymhelliad 4. Dylai'r Gweinidog, yn ystod y ddadl Cyfnod 1 ar y Bil, esbonio'n glir pam na ellir disodli pwerau gwneud rheoliadau sydd wedi eu cynnwys ym mharagraffau 6, 10(3) a 10(4) o Atodlen 4 i'r Bil a darpariaethau cyfatebol ar wyneb y Bil.

Rwy'n derbyn egwyddor yr argymhelliad hwn. Ar ôl ystyried y dystiolaeth a gyflwynwyd i'r Pwyllgor Cymunedau, Cydraddoldeb a Llywodraeth Leol gan randdeiliaid, rwyf wedi gofyn i swyddogion ystyried opsiynau i gynnig gwelliant er mwyn cymhwyso'r darpariaethau newydd mewn perthynas â chyhoeddi hysbysiadau am gyfarfodydd yn electronig i Awdurdodau Tân ac Achub ac Awdurdodau Parciau Cenedlaethol, fel y'i mewnosodwyd yn Neddf Llywodraeth Leol 1972 gan Atodlen 4.

Argymhelliad 5. Dylai'r Gweinidog gyflwyno gwelliant i'r Bil i ddefnyddio'r weithdrefn gadarnhaol ar gyfer rheoliadau a wneir o dan adran 52A o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000 (fel y'i mewnosodwyd gan adran 67(2) o'r Bil).

Rwy'n derbyn yr argymhelliad hwn ac rwy'n cynnig cyflwyno gwelliant i ddod â'r argymhelliad hwn i rym.

Argymhelliad 6. Yn ystod y ddadl Cyfnod 1 ar y Bil, dylai'r Gweinidog esbonio:

- **sut mae hi'n bwriadu defnyddio rheoliadau dan adran 82(1)(d)**
- **goblygiadau dileu adran 82(1)(d) o'r Bil.**

Nid yw'r argymhelliad hwn yn berthnasol mwyach. Rwy'n bwriadu cyflwyno gwelliant at ddiben egluro'r broses o ddiwygio a dirymu rheoliadau cyd-bwyllgor corfforedig. Ni fydd y darpariaethau diwygiedig yn gwneud darpariaeth i Weinidogion Cymru wneud rheoliadau 'at unrhyw ddiben arall'.

Argymhelliad 7. Dylai'r Gweinidog gyflwyno gwelliant i'r Bil i ddefnyddio'r weithdrefn gadarnhaol wrth wneud rheoliadau o dan adran 84(1).

Nid oes angen cymryd unrhyw gamau. Mae adran 84(1) yn ddarostyngedig i'r weithdrefn gadarnhaol gan ei bod yn ddibynnol ar reoliadau cyd-bwyllgor corfforedig sy'n ddarostyngedig i'r weithdrefn gadarnhaol.

Mae Adran 84(1) yn nodi cwmpas y rheoliadau cyd-bwyllgor a'r rheoliadau diwygio neu'r rheoliadau atodol. Gan fod pob un o'r rheoliadau hyn yn ddarostyngedig i'r weithdrefn gadarnhaol, mae gwneud rheoliadau o dan adran 84(1) hefyd yn ddarostyngedig i'r weithdrefn honno.

Mae'n ymddangos bod y cofnod yn y tabl o bwerau gwneud rheoliadau yn y Memorandwm Esboniadol yn anghywir a byddwn yn mynd i'r afael â hyn pan fydd y Memorandwm Esboniadol yn cael ei adolygu ar ddiwedd Cyfnod 2.

Argymhelliad 8. Dylai'r Gweinidog gyflwyno gwelliant i'r Bil i sicrhau bod yn rhaid i ganllawiau statudol a gyhoeddir o dan adran 88(3) gwmpasu'r angen i gynnwys aelodau ar y panel asesu perfformiad, a grëwyd o dan adran 91, sydd yn annibynnol ar yr awdurdod lleol.

Nid wyf yn derbyn yr argymhelliad hwn. Nid wyf o'r farn ei fod yn gymesur nodi'n union yr hyn y dylai'r canllawiau ei gwmpasu mewn perthynas ag aelodau'r panel ar wyneb y Bil gan gadw'n dawel ynghylch unrhyw bwyntiau eraill y gallai'r canllawiau eu cynnwys.

Rwy'n bwriadu cyflwyno canllaw statudol a fydd yn pwysleisio'r angen i sicrhau bod aelodau'r panel yn annibynnol. Dylai'r panel gynnwys cymysgedd o'r isod o leiaf:

- Cadeirydd annibynnol nad yw ar y pryd yn gwasanaethu mewn rhinwedd swyddogol neu wleidyddol mewn llywodraeth leol;
- Cymheiriad o blith y sectorau cyhoeddus, gwirfoddol neu breifat yn ehangach;
- Uwch-swyddog mewn llywodraeth leol, ar lefel sy'n debygol o gyfateb i gyfarwyddwr neu brif weithredwr;
- Aelod etholedig.

Bydd y canllawiau'n egluro nad oes bwriad i gyfyngu nifer yr aelodau ar y panel i bedwar.

Rydym yn gweithio gyda swyddogion llywodraeth leol a rhanddeiliaid eraill i lunio'r canllawiau hyn. Os ystyrir ymhen amser fod angen defnyddio dull mwy rhagnodol, gall Gweinidogion Cymru wneud rheoliadau mewn perthynas â phenodi'r paneli o dan adran 93 o'r Bil.

Argymhelliad 9. Dylai'r Gweinidog gyflwyno gwelliant i'r Bil i ddefnyddio'r weithdrefn gadarnhaol wrth wneud rheoliadau o dan adran 93(2)(b).

Rwy'n derbyn egwyddor yr argymhelliad hwn ac rwy'n cynnig cyflwyno gwelliant i wneud pob rheoliad a wneir o dan adran 93 yn ddarostyngedig i'r weithdrefn gadarnhaol.

Argymhelliad 10. Dylai'r Gweinidog, yn ystod y ddadl Cyfnod 1 ar y Bil, nodi'n glir ac yn fanwl sut mae hi'n bwriadu defnyddio'r pwerau sydd yn adran 109(2) o'r Bil.

Nid wyf yn derbyn yr argymhelliad hwn. Bydd adran 109(2) yn galluogi Gweinidogion Cymru i roi pwerau newydd i un prif gyngor penodol neu ragor, os ydynt o'r farn bod y pwerau hynny'n angenrheidiol neu'n fuddiol i ganiatáu i brif gyngor gydymffurfio â'r drefn perfformiad a llywodraethiant newydd neu'n hwyluso hynny.

Bydd natur yr heriau y gall prif gyngor eu hwynebu wrth reoli ei drefn perfformiad a llywodraethiant neu wrth gydymffurfio â'i ofynion perfformiad fod yn wahanol ym mhob achos. Gallai'r ymyraethau a'r gefnogaeth y gallai fod eu hangen i fynd i'r afael â'r heriau hynny, fod yn wahanol hefyd. Am y rheswm hwn, nid wyf yn ystyried ei fod yn briodol, nac o unrhyw werth ystyrion, geisio nodi'n fanwl o dan ba amgylchiadau y gallai fod yn angenrheidiol defnyddio'r pŵer hwn.

Argymhelliad 11. Dylai'r Gweinidog gyflwyno gwelliant i'r Bil i ddileu'r geiriau "neu'n hwylus" o adran 109(2).

Nid wyf yn derbyn yr argymhelliad hwn. Bydd adran 109(2) yn galluogi Gweinidogion Cymru i roi pwerau newydd i un prif gyngor penodol neu ragor, os ydynt o'r farn bod y pwerau hynny'n angenrheidiol neu'n hwylus.

Efallai na fydd rhai pwerau newydd sy'n cael eu rhoi i brif gynghorau yn gwbl "angenrheidiol" i'w galluogi i gydymffurfio â Phennod 1 o Adran 6. Serch hynny, gallent fod yn fanteisiol o ran hwyluso cydymffurfiaeth. Dyna pam mae angen cynnwys y term "neu'n hwylus" yn yr adran hon.

Bydd natur y cymorth a gaiff ei ddarparu, a'r amgylchiadau y cynhelir arolygiad neu ymyrraeth oddi tanynt yn wahanol ym mhob achos. Er mwyn ymateb i'r materion penodol ac unigol y bydd prif gyngor yn eu hwynebu, rhaid i'r pŵer fod yn ddigon eang i ddarparu ar gyfer pob amgylchiad unigol a allai godi.

Byddai pŵer i wneud rheoliadau er mwyn rhoi pwerau newydd i brif gynghorau ond dim ond os ystyrir hynny'n "angenrheidiol" yn rhy gyfyng.

Argymhelliad 12. Rydym o'r farn y dylai'r Nodiadau Esboniadol i'r Bil, ar gyfer pob adran sy'n cynnwys pŵer i gyhoeddi canllawiau, roi syniad bras o'r hyn y mae'r canllawiau hynny'n debygol o'i gwmpasu. Dylai'r Nodiadau Esboniadol gael eu diwygio yn unol â hynny.

Rwy'n cydnabod y bwriad y tu ôl i argymhelliad y Pwyllgor ac rwy'n cytuno, mewn egwyddor, y dylid gwneud rhagor o waith. Mae'r Memorandwm Esboniadol presennol yn rhoi syniad bras o'r materion y gallai'r canllawiau eu cwmpasu mewn perthynas â nifer o ddarpariaethau'r Bil.

Rwy'n ystyried ei fod yn briodol cynnwys y math hwn o wybodaeth yn y Memorandwm Esboniadol yn hytrach nag yn y Nodiadau Esboniadol. Byddwn yn darparu rhagor o fanylion am adrannau perthnasol eraill pan fydd y Memorandwm Esboniadol yn cael ei adolygu ar ddiwedd Cyfnod 2.